

DR. TÓTH BÉLA NYÁRFAKUTATÓI MUNKÁSSÁGA

Keserű Zsolt, Rásó János, Borovics Attila

Soproni Egyetem Erdészeti Tudományos Intézet

KIVONAT

Dr. Tóth Béla 1947-ben került először kapcsolatba a nyárfatermesztéssel, onnan származtatja nyárfakutatói pályafutását. Ekkor kezdték telepíteni az első hazai nyárfa ültetvényeket. 1959-ben kezdett dolgozni a kandidátusi disszertációján, amelynek témája a nyárok Tiszántúlon való termesztési lehetőségeire, feltételeire fókuszált. A disszertációban sok olyan nyárust vizsgált és értékelt ki, amelyeket már ő maga telepített. A nyárfatermesztés hazai lehetőségeit elsősorban termőhelyi kérdésnek tartotta, véleménye szerint a magyar erdészet, a magyar erdőgazdálkodás színvonala a termőhelyi szemlélettel tudott fölébe kerülni nagyon sok európai ország erdőgazdálkodásának. Munkássága során, külföldi kapcsolatainak és elismertségének köszönhetően 350 nyárklón alkotta gyűjteményt alakított ki, amelyek közül 110 klónt tesztelt az általa létrehozott nyár kísérleti rendszerben. Az Erdészeti Tudományos Intézet Püspökladányi és Sárvári Kísérleti Állomásának nyár kísérleti rendszere több mint 1300 hektáros kísérleti területen vizsgálta a nyárfagazdálkodás termesztéstechnológiai fejlesztési lehetőségeit. Ennek a nagy horderejű munkának köszönhetően számos nyárklón nyert állami elismerést és napjainkban is szerves részét képezi a hazai nyártermesztésnek.

Kulcsszavak: nyár kísérleti rendszer, kutatás, ültetvényszerű fatermesztés

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

Dr. Tóth Béla 1953. február 1-től 1993-ig – 1982. december 16-tól nyugdíjasként – dolgozott az ERTI Püspökladányi Kísérleti Állomásán. Kezdeti feladata volt az 1924 óta működött, de 1944-től szünetelő szikkísérleti állomás újjászervezése, a kutatómunka folytatólagos elindítása, kezdetől fogva táji, az egykori szűkebb területi és tematikai körön túlmenő jelleggel. Az általa kialakított 800 hektáros nyár kísérleti rendszeren belül 300 hektárnyi kísérletet nyugdíjas éve alatt hozott létre. Ez is jól tükrözi, hogy Tóth Béla – ahogyan ő fogalmazott – 1982-ben nyugdíjba vonult ugyan, de nem nyugalomban.

Dr. Tóth Béla a közel hetven éves szakmai munkája során:

Kidolgozta a tiszántúli szikes és kötött talajú termőhelyek erdészeti értékelését és erdősítési technológiáját.

Meghatározta a belvízzel veszélyeztetett, gazdaságtalan mezőgazdasági területek erdősítéssel való hasznosításának irányelveit (fafaj megválasztás, technológia).

Nevéhez fűződik a szilfavésszel szemben rezisztens, kiemelkedően szárazságtűrő 'Pusztá' szil nemesítése, és ezzel a határtermőhelyek fajtaválasztékának növelése.

Feltárta az alföldi nyárfatermesztés termőhelyi lehetőségeit, és kidolgozta a nyártermesztés technológiáját (nyárfatermesztési rendszerek).

Közreműködött az új nyárfajták szelekciójában, az Országos Fajtaminősítő Tanács elismert nyárfajtaival bővítette a fajtaválasztékot.

Hazai részről kezdeményezte az európai fekete nyár génmegőrzésével foglalkozó kutatásokat, hosszú ideig hazánkat képviselte a nemzetközi fekete nyár bizottságban.

Meghatározó szerepet töltött be a magyar nyárfatermesztés fejlesztésében.

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

Publikációs tevékenységét több mint 20 könyv, illetve könyvrészlet és több mint 130 cikk, tanulmány fémjelzi.

Kiemelkedő szerepe volt a Nemzetközi Nyárfa Bizottság 20. ülésének és tanulmányútjának megszervezésében.

Az MTA DAB Agrártudományi Bizottságán belül, az Erdészeti, Természetvédelmi és Vadgazdálkodási Munkabizottságának megalapítója, első elnöke volt.

Tudományos elmélyültséggel az 1940-es évek végén kezdett el foglalkozni a kötött és szikes talajok erdészeti termőhelyi problémáival, erdősítéstechnológiai valamint nyárfatermesztési kérdésekkel.

Első önálló kutatási témaként 1954-től az öntözőrendszerek fásítási feladatainak a megoldásán dolgozott. A témához kapcsolódó kutatások eredménye a Keleti Főcsatorna és a hozzá kapcsolódó öntözőrendszerek fásításával kapcsolatos elméleti és gyakorlati problémák megoldása volt. 1960-tól az alföldi kötött és szikes talajú síkvidéki tájak erdészeti termőhely-kutatását végezte. Ennek eredményeként a tájakról erdészeti monográfiászerű feldolgozásokat készített, részt vett a hazai termőhelytipológia alapjainak a kidolgozásában, majd a hazai termőhelyfeltárási és termőhelyterképezési irányelvek és módszerek kidolgozásában.

A nyárfatermesztés témakörében 1958-tól végzett kutatói tevékenységet. Ezen belül a témakörök, amelyekkel behatóan foglalkozott, a következők voltak: a nyárfanemesítés, a nyár szaporítóanyag termesztés fejlesztése, a nyárfatermesztési technológiák fejlesztése, rendszerszemléletű nyárfatermesztési mód kidolgozása. Ez utóbbi témakör kidolgozása tulajdonképpen az ültetvényszerű nyárfatermesztés alapjainak a lefektetését jelentette.

A nyárfatermesztés területén elért eredményeit a kandidátusi disszertációjában, illetve számos publikációjában foglalta össze, többek között a nyárfa termelési rendszer alaptechnológiáinak kidolgozásában. Ezen kutatómunka

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

eredményeként több nyárfa klón eljutott a fajtaelismerésig, gazdagítva, újítva ezzel a hazai nyár fajtasortimentet.

Dr. Tóth Béla gyémántokleveles erdőmérnök, a mezőgazdasági tudomány (erdészet) kandidátusa, címzetes egyetemi tanár, állomásigazgató, tudományos tanácsadó volt. Igényes szakmai munkája elismeréseként többek között megkapta a Bedő Albert-díjat, a Pro Silva Hungariae, az Ember az Erdőkért kitüntetését, a Vadas Jenő emlékérmét (a magyarországi erdészeti kutatásért, ERTI két alkalommal), az „Eredményes fásításért emlékérmét” (MÉM két alkalommal), „Az Alföldi Erdőkért” emlékérem (Alföldi Erdőkért Egyesület, két alkalommal), MTA DAB Plakett. 1993-ban megkapta az Erdészeti és Faipari Egyetem „Díszoklevelét” („Aranyoklevél”). 2003-ban vehette át a „Gyémántoklevelét”. Az 1996. évi nyárfa világkongresszuson való közreműködését a FAO oklevéllel ismerte el. A Magyar Növénynevelők Egyesülete 1990-ben tiszteletbeli tagjává választotta. Több mint 200 szakmai bemutatót, nagyszámú szakmai előadást tartott (főleg OEE rendezvényeken). 1984-ben címzetes egyetemi tanári kinevezést kapott Sopronban.

1992-től részt vett az európai fekete nyár génmegőrzését irányító nemzetközi bizottság munkájában. Tagként segítette a Nemzetközi Nyárfa Bizottság, a Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottság és az Alföldi-program Mezőgazdasági Tudományos Bizottság munkáját. Az MTA Debreceni Akadémiai Bizottság Erdészeti, Természetvédelmi és Vadgazdálkodási Munkabizottságnak alapító elnöke, később örökös tiszteletbeli elnöke. Hét évtizeden át volt tagja az Országos Erdészeti Egyesületnek és a Mezőgazdasági és Erdészeti Dolgozók Szakszervezetének.

Egész életét az erdészettudomány, az erdőgazdálkodás szolgálatában töltötte. Mondhatjuk, hogy kutatói tevékenysége összeforrt az Erdészeti Tudományos Intézet Püspökladányi Kísérleti Állomásán folyó kutatásokkal.

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

Fiatal szakemberek sokaságát indította el a gyakorlati és kutatói életpályán.

Tóth Béla személyében egy olyan erdészkutató alkotott az elmúlt évtizedekben, aki mindig nyitott volt a gyakorlati erdőgazdálkodás területén felmerülő problémákra. A tő mellett, a gyakorlatban dolgozó kollegák között érezte jól magát. Nem csak szakcikkeiben, de terepi bemutatásokon, a terepi munka hétköznapijain is megosztotta gondolatait kutató és a gyakorlatban dolgozó kollégáival. Kutatói gondolatvilágának szerves része volt mások meghallgatása, a problémák nyílt vitákban történő megbeszélése, megoldása.

A nemesnyárok termesztése, az Alföldfásítás, a marginális mezőgazdasági területek fásítási lehetőségei, a táji erdőművelés azok a témakörök, amelyekben maradandót alkotott az utókor számára. A nyárfakutatói munkássága során számtalan publikáció és szakmai előadás, terepi bemutató fűződik a nevéhez. Ezek közül, mint önálló szakkönyvek, a következőket kell megemlítenünk: Ültetvényszerű fatermesztés 1-2, A nyár termesztése és hasznosítása, Nyár fajtaismertető, Nemesnyár-fajták ismertetője.

Egy életéről szóló interjú végén úgy fogalmazott, hogy noha az élete, a pályafutása a zűrzavaros XX. század nehéz időszakával esett egybe, sok-sok nehézséggel járt, abból mégis sok pozitív eredmény, siker, elismerés, megtisztelő megbecsülést nyújtó karrier kerekedett ki.

Kedves Béla bácsi, azt gondoljuk, hogy ezzel minden bizonnyal egyetért az utókor is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- FÜHRER E., RÉDEI K., TÓTH B. (szerk.) 2009: Ültetvényszerű fatermesztés 1. Agroinform Kiadó, Budapest, 245 pp.
- FÜHRER E., RÉDEI K., TÓTH B. (szerk.) 2008: Ültetvényszerű fatermesztés 2. Agroinform Kiadó, Budapest, 267 pp.
- HALUPA L., TÓTH B. (szerk.) 1988: A nyár termesztése és hasznosítása. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- PÁPAI G. (szerk.) Gyökerek és lombok 4. Erdészportrék.
- TÓTH B. (szerk.) 1972: Szikesek fásítása. Akadémiai Kiadó, Budapest, 266 p.
- TÓTH B., ERDŐS L. 1988: Nyár fajtaismertető. Állami Gazdaságok Erdőgazdálkodási és Feldolgozási Szakbizottsága, Budapest
- TÓTH B. (2006): Nemesnyár-fajták ismertetője. Erdészeti Tudományos Intézet. Agroinform Kiadó, Budapest